

РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ: НАУКОВІ КОНСУЛЬТАЦІЇ

DOI: <https://doi.org/10.32620/cher.2022.4.04>

Постановка проблеми. Розвиток територіальних громад в Україні здійснюється у відповідності до Стратегій, які вони розробили та мають реалізовувати. І кожна стратегія розвитку територіальної громади має пройти стратегічну екологічну оцінку, яка проходить громадське обговорення за допомогою науковців та експертів. *Метою статті* є висвітлення результатів проведення наукових консультацій задля покращення звіту про стратегічну екологічну оцінку в контексті Стратегії розвитку Мішково–Погорілівської сільської територіальної громади до 2027 року за допомогою громадської експертизи. *Методи, використані в дослідженні:* порівняння, економічного аналізу, систематизації, упорядкування тощо. *Гіпотезою дослідження* стало припущення, що завдяки науковим консультаціям здійснюється покращення Стратегії розвитку Мішково–Погорілівської сільської територіальної громади та відповідно і стратегічної екологічної оцінки, зменшення негативного впливу на довкілля. *Виклад основного матеріалу.* За результатами проведених досліджень громадської експертизи звіту про стратегічну екологічну оцінку в контексті Стратегії розвитку Мішково–Погорілівської сільської територіальної громади до 2027 року висловлено, що звіт виконано у відповідності до чинної нормативно-правової бази, містить всі обов'язкові етапи проведення стратегічної екологічної оцінки. Проте визначено деякі зауваження та рекомендації. *Оригінальність та практична значимість дослідження* полягає у необхідності врахування впливу та наслідків війни на розвиток Мішково–Погорілівської сільської територіальної громади у повоєнний час. *Висновки.* Проведений аналіз результатів громадської експертизи звіту про стратегічну екологічну оцінку в контексті Стратегії розвитку Мішково–Погорілівської сільської територіальної громади довів, що цю оцінку здійснено якісно та фахово. *Подальші дослідження* мають бути спрямовані на дослідження впливу наслідків війни на Миколаївщину та Мішково–Погорілівську сільську територіальну громаду після закінчення військових дій.

Ключові слова:

розвиток, стратегія, територіальна громада, стратегічна екологічна оцінка, громадська експертиза, наукові консультації, війна.

DEVELOPMENT OF THE TERRITORIAL COMMUNITY: SCIENTIFIC CONSULTATIONS

Formulation of the problem. The development of territorial communities in Ukraine is carried out in accordance with the strategies that they have developed and must implement. The leather strategy for the development of the territorial community must undergo a strategic environmental assessment, which is subject to public discussion with the help of scientists and experts. *The purpose of the article* is to highlight the results of scientific consultations in order to improve the strategic environmental assessment research in the context of the Development Strategy of the Mishkovo–Pohorilivska rural territorial community until 2027 through the implementation of public expertise. *The methods used in the research:* comparison, economic analysis, systematization, arrangement, etc. *The hypothesis of the research* was the assumption that, thanks to scientific consultations, the development strategy of the Mishkovo–Pohorilivka rural territorial community and, accordingly, the strategic environmental assessment, the reduction of the negative impact on the environment is improved. Presenting main material. According to the results of the research of the results of the public examination report on the strategic environmental assessment in the context of the Development Strategy of the Mishkovo–Pohorilivska rural territorial community until 2027, it was stated that the research was completed in accordance with the current regulatory and legal framework and contains all the mandato-

¹ Плетньов Михайло Васильович, канд. техн. наук, доцент, доцент кафедри економіки і підприємництва, Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля, Київ, Україна.

Plietnov Mykhailo, Ph.D. in Technical Sciences, Associated Professor of the Economy Department, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, Kyiv, Ukraine.

ORCID ID: 0000-0002-8482-9419

e-mail: mikhailvpletnev@gmail.com



ry stages of conducting a strategic environmental assessment. However, some comments and recommendations have been identified. *The originality and practical significance* of the research lies in the need to take into account the impact and consequences of the war on the development of the Mishkovo–Pohorilivska rural territorial community in the post-war period. *Conclusions.* The analysis of the results of the public examination of the research on the strategic ecological assessment in the context of the Development Strategy of the Mishkovo–Pohorilivska rural territorial community proved that this assessment was carried out qualitatively and professionally. *Further research should be aimed* at investigating the impact of the consequences of the war on the Mykolaiv region and the Mishkovo–Pohorilivska rural territorial community after the end of the hostilities.

Key words:

development, strategy, territorial community, strategic environmental assessment, public expertise, scientific consultations, war.

Постановка проблеми. Розвиток територіальних громад в Україні здійснюється у відповідності до Стратегій, які вони розробили та мають реалізовувати. І кожна стратегія розвитку територіальної громади має пройти стратегічну екологічну оцінку.

Стратегічна екологічна оцінка – процедура, необхідна для визначення, опису та оцінювання наслідків, що впливають на довкілля й здоров'я населення через виконання документів державного планування розвитку територій (генерального плану, детального плану території або плану зонування території, схем планування району, стратегій, загальнодержавних програм, державних цільових програм та інших програм і програмних документів, які розробляються та/або підлягають затвердженню органом державної влади, органом місцевого самоврядування), розроблення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків [1]. Стратегічна екологічна оцінка має бути подана у виді звіту та яку доцільно проводити із залученням кваліфікованих фахівців за-

для запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків на навколишнє середовище і здоров'я населення. Законодавством передбачається проведення громадського обговорення звіту про стратегічну екологічну оцінку, зокрема проводити його громадську експертизу та наукові консультації.

Мета статті полягає у висвітленні результатів проведення наукових консультацій задля покращення Стратегії розвитку Мішково–Погорілівської сільської територіальної громади до 2027 року та стратегічної екологічної оцінки через здійснення громадської експертизи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для проведення наукових консультацій задля покращення стратегічної екологічної оцінки Стратегій розвитку територіальних громад зазвичай залучаються науковці та експерти [2-4]. Вони обов'язково зважають на зміст документів державного планування, що підлягають стратегічній екологічній оцінці та проєктів, які проходять оцінку впливу на довкілля, рисунок 1.



Рисунок 1 – Співвідношення проєктів, що підлягають стратегічній екологічній оцінці та тих, які проходять оцінку впливу на довкілля

Джерело: сформовано автором на підставі [5]

Кожний документ державного планування, зокрема Стратегії розвитку територіальних громад, та їх стратегічна екологічна оцінка унікальні, тому потребують окремого аналізу, громадської експертизи та наукового консультування. Також слід зауважити, що через повномасштабну агресію з боку Росії стратегічна екологічна оцінка має враховувати вплив та наслідки війни на довкілля.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стратегія розвитку Мішково-Погорілівської сільської територіальної громади визначає стратегічні напрями розвитку громади в контексті розвитку Миколаївської області та України в цілому та яку було затверджено сільською радою [6]. Територія

громади згідно з адміністративно-територіальним устроєм України входить до складу Миколаївського району Миколаївської області.

Центром району є місто Миколаїв. Мішково-Погорілівська сільська рада – невелика громада в масштабах Миколаївської області по площі та займає 172,09 км², а по чисельності населення наближається до середніх громад 8324 осіб. Вона займає майже 18% площі колишнього Вітовського району та має майже чверть (22,5%) від частини населення колишнього Вітовського району. На рисунку 2 подано схему географічного розташування Мішково-Погорілівської сільської територіальної громади.

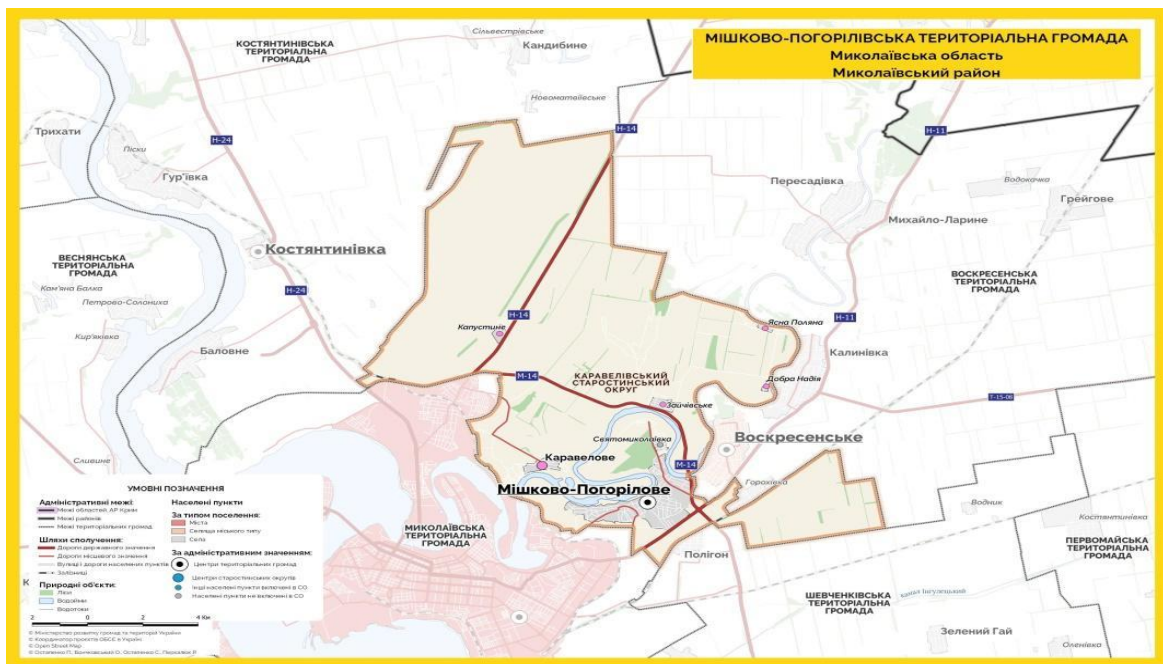


Рисунок 2 – Схема географічного розташування Мішково-Погорілівської сільської територіальної громади
Джерело: сформовано автором

Стратегія розвитку Мішково-Погорілівської сільської територіальної громади дозволяє ідентифікувати та знайти прийнятні шляхи усунення проблем громади, забезпечити налагодження діалогу між громадськістю та владою. Її метою є зростання добробуту, підвищення рівня життя і соціального захисту населення Мішково-Погорілівської сільської територіальної громади за рахунок забезпечення позитивних структурних зрушень в економіці, підвищення її конкурентоспроможності, як основи для збалансованого зростання стан-

дартів та показників економічного розвитку.

Стратегія визначає цілі, завдання та основні заходи соціально-економічного розвитку, а також формування та раціонального використання фінансових ресурсів, а операційні цілі та технічні проекти до Стратегії з її реалізації визначають основні методи досягнення поставлених цілей [6].

Стратегія розвитку Мішково-Погорілівської сільської територіальної громади до 2027 року містить вісім розділів та додатки, серед яких звіт про стратегі-

чну екологічну оцінку, ціллю якої є сприяння сталому розвитку шляхом забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я. У травні 2022 року було проведено громадську експертизу Стратегії розвитку Мішково–Погорілівської сільської територіальної громади до 2027 р. у форматі Стратегічної екологічної оцінки, яку було здійснено в рамках проекту «Дієва стратегія для гармонійної Мішково–Погорілівської ЕКО - громади», що реалізується ГО «Фонд розвитку м. Миколаєва» за підтримки Міжнародного Фонду «Відродження» та Європейського Союзу в рамках грантового компоненту проекту EU4USociety [6]. Для проведення наукових консультацій щодо якості стратегічної екологічної оцінки Стратегії розвитку Мішково–Погорілівської сільської територіальної громади до 2027 року та результатів її громадської експертизи були залучені науковці Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля і ДУ «Інститут економіко-правових досліджень ім. В.К. Макутова НАН України».

Результат громадської експертизи Стратегічної екологічної оцінки в контексті Стратегії розвитку Мішково–Погорілівської сільської ТГ до 2027 р. представлено у звіті, який має відповідну структуру:

- 1.Методологія і логістика.
- 2.Громадська експертиза стратегії.
- 2.1 Загальна інформація.
- 2.2 Оцінка екологічної ситуації.
- 2.3 Аналіз трендів стану довкілля.
- 2.4 Визначення ключових екологічних

проблем та шляхів їх вирішення.

2.5 Аналіз відповідності цілей стратегії територіальної громади регіональним екологічним цілям.

2.6 Оцінка впливу стратегії на довкілля територіальної громади.

- 3.Висновки і рекомендації.
- 3.1 Висновки.
- 3.2 Рекомендації.

Для проведення громадської експертизи та підготовки звіту про її результати використано чинну нормативно-правову базу, яку висвітлено у першому розділі звіту. Етапи проведення стратегічної екологічної оцінки відповідають вимогам Закону

України «Про стратегічну екологічну оцінку» [1].

Оцінку екологічної ситуації та кліматичних умов розвитку територіальної громади здійснено у підрозділі 2.1. У підрозділі 2.3 здійснено аналіз трендів стану довкілля, зокрема досліджено показники атмосферного повітря, рекреаційних (бальнеологічних, ландшафтних, культурно-історичних) ресурсів, водних запасів, родовищ тощо. Враховано захворюваність на соціально-значимі хвороби. Для надання характеристики стану довкілля проаналізовано показники повітряного середовища, клімату та мікроклімату, відведення та очищення стічних вод, геологічного середовища та ґрунтів, поводження з твердими побутовими відходами, лісосмуг. Для визначення ключових екологічних проблем та шляхів їх вирішення (підрозділ 2.4) вдало використано метод SWOT-аналізу. Побудовано матрицю SWOT-аналіз екологічної ситуації в громаді, що дозволило визначити сім ключових екологічних проблем Мішково–Погорілівської територіальної громади:

великі обсяги накопичення промислових (сільськогосподарських та твердих побутових відходів);

відсутність можливостей по переробці твердих побутових відходів;

відсутність джерел постачання води, у тому числі питної з поверхневих водойм та високий рівень використання підземних водних запасів;

забруднення водних об'єктів скидами забруднюючих речовин із зворотними водами підприємств та об'єктів житлово-комунального господарства;

низький рівень екологічної культури у представників бізнесу та населення;

високий рівень забруднення малих річок громади;

порушення режиму господарської діяльності у межах прибережних захисних смуг і водоохоронних зон.

У межах проведення аналізу відповідності цілей Стратегії національним, регіональним і екологічним цілям було визначено (підрозділ 2.5) шляхи вирішення екологічних проблем територіальної громади відповідно до цілей національної державної





екологічної політики та проаналізовано регіональні екологічні цілі.

Визначено, що екологічну складову в Стратегії розвитку Миколаївської області закладено в стратегічну ціль №3 «Збереження та розвиток територій» та відповідні операційні цілі «Збереження навколишнього природного середовища» та завдання (3.2.1. Збереження особливо цінних природних територій та біорізноманіття; 3.2.2. Здійснення заходів щодо відновлення водності водних об'єктів та охорони і захисту лісів у лісовому фонді; 3.2.3. Впровадження сучасних технологій поводження з відходами). Тому у межах цих операційних цілей визначено потенційно-можливі сфери реалізації екологічних проектів територіально громади.

За допомогою матричного методу визначено відповідність цілей Стратегії Мішково–Погорілівської територіальної громади регіональним екологічним цілям. Оцінку впливу Стратегії на довкілля подано у підрозділі 2.6. Визначено ймовірний екологічний вплив Стратегії на складові довкілля за допомогою експертної оцінки.

У висновках громадської експертизи щодо ймовірного впливу Стратегії на довкілля виокремлено позитивний вплив на атмосферне повітря, водні й земельні ресурси, відходи, на біорізноманіття та рекреаційні зони, культурну спадщину, здоров'я населення тощо (підрозділ 3.1). Та обґрунтовано зазначено, що реалізація Стратегії призведе до можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними. Тобто, реалізація Стратегії розвитку Мішково–Погорілівської територіальної громади до 2027 року не має супроводжуватися появою нових негативних наслідків для довкілля. Разом з тим, реалізація багатьох оперативних цілей Стратегії може призвести до покращення екологічної ситуації в громаді.

В якості рекомендації до цілей, завдань і технічного завдання на проекти Стратегії Мішково–Погорілівської територіальної громади (підрозділ 3.2) запропоновано впровадження системи моніторингу фактичного впливу Стратегії на довкілля. А результати моніторингу мають бути доступними для органів влади та громадсь-

кості. Також визначено екологічні індикатори для моніторингу реалізації Стратегії.

Отже, громадська експертиза стратегічної екологічної оцінки в контексті Стратегії Мішково–Погорілівської територіальної громади на період до 2027 року здійснено на основі принципів законності та об'єктивності, гласності, участі громадськості, наукової обґрунтованості, збалансованості інтересів, комплексності, запобігання екологічній шкоді, довгострокового прогнозування, достовірності та повноти інформації.

Проте слід зробити деякі зауваження (рекомендації). Безумовно, що ще завчасно визначати вплив війни на стратегічну екологічну оцінку, проте цей аспект слід дослідити та врахувати найближчим часом. Для розуміння важливості та сили впливу досліджених факторів та чинників на довкілля, слід їх було проаранжувати. Це дозволить громаді контролювати найбільш важливіші (забруднені) проекти. Відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» це процедура визначення, опису та оцінювання також наслідків. Проте у Стратегічній екологічній оцінці в контексті Стратегії Мішково–Погорілівської територіальної громади на період до 2027 року наслідки висвітлено слабо. Також відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» слід сформулювати резюме щодо результатів стратегічної екологічної оцінки, яке розраховане на широку аудиторію. До звіту це резюме не додається. Бажано було визначити вплив транспортної та виробничої інфраструктури на екологічну ситуацію в громаді та наслідки цього впливу. Оцінювання екологічної ситуації, впливу негативних чинників/ факторів або наслідків передбачає використання кількісних та якісних показників, які відбивають загальну оцінку, або результати порівняння з іншими громадами, локальними територіями, проте нажалі такого підходу в звіті не використано. У звіті заявлено, що визначено ймовірний екологічний вплив Стратегії на складові довкілля за допомогою експертної оцінки. Проте склад експертів та їх фаховість не висвітлено, що ставить під сумнів саму оцінку. Проте слід зазначити, що наведені

зауваження жодним чином не знижують позитивної оцінки розглянутого Звіту.

Висновки та перспективи подальших досліджень. За результатами проведених досліджень звіту громадської експертизи про стратегічну екологічну оцінку в контексті Стратегії розвитку Мішково–Погорілівської сільської територіальної громади до 2027 року висловлено, що звіту виконано у відповідності до чинної нормативно-правової бази, містить всі обов'язкові етапи проведення стратегічної екологічної оцінки. Проведений аналіз громадської експертизи довів, що стратегічну екологічну оцінку в контексті Стратегії розвитку Мішково–Погорілівської сільської територіальної громади до 2027 року здійснено якісно та фахово, проте визначено деякі зауваження та рекомендації, зокрема необхідність врахування впливу та наслідків війни на розвиток Мішково–Погорілівської сільської територіальної громади у повоєнний час. Цей аспект має бути досліджено більш ретельно після закінчення військових дій на Миколаївщині.

Література

1. Закону країни «Про стратегічну екологічну оцінку» URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/jh2ij00g?ed=2016_10_12
2. Стратегічна екологічна оцінка. URL: <https://center-ltd.com.ua/ekologichna-ekspertyza/>
3. Стратегічна екологічна оцінка: сфери застосування. URL: https://eco.kiev.ua/poslugy/strategichna_ekologichna_oczinka/
4. Стратегічна екологічна оцінка: можливості для громадськості (посібник) / С. Шутяк [за заг. ред. О. Кравченко]. Львів:

Стаття надійшла

до редакції : 20.11.2022 р.

Видавництво «Компанія “Манускрипт”», 2017. 28 с.

5. Стратегічна екологічна оцінка: за-
порука здоров'я громадян. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ms/2020/february/issue-2/article-106993.html>

6. Стратегія розвитку Мішково–
Погорілівської сільської територіальної
громади. URL: <http://frgn.mk.ua/?p=13217>

References

1. Law of the country "On Strategic Environmental Assessment" (2016) URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/jh2ij00g?ed=2016_10_12 (access date: 10.11.2022).
2. Strategic environmental assessment. (2022) URL: <https://center-ltd.com.ua/ekologichna-ekspertyza/> (access date: 20.11.2022).
3. Strategic environmental assessment: areas of application. (2022) URL: https://eco.kiev.ua/poslugy/strategichna_ekologichna_oczinka/ (access date: 18.11.2022).
4. Shutyak, S. (2017). Strategic environmental assessment: opportunities for the public (manual) [general ed. O. Kravchenko]. Manuscript Company Publishing House. Lviv, 2017. 28 p.
5. Strategic environmental assessment: guarantee of citizens' health. (2022) URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ms/2020/february/issue-2/article-106993.html> (access date: 14.11.2022).
6. Strategy for the development of the Mishkovo-Pogoriliv rural territorial community. (2022) URL: <http://frgn.mk.ua/?p=13217> (access date: 18.11.2022)

Стаття прийнята

до друку: 29.12.2022 р.

Бібліографічний опис для цитування :

Плентньов М. В. Розвиток територіальної громади: наукові консультації. *Часопис економічних реформ*. 2022. № 4 (48). С. 26–31.

